

Το αρχείο του Γιώργου Μαρκόπουλου

Μία πρώτη προσέγγιση από την Θεόπη Πολυζωίδου

Ο Γιώργος Μαρκόπουλος διαθέτει σπουδαίο λογοτεχνικό και προσωπικό αρχείο, καθώς φροντίζει να συγκεντρώνει και να αρχειοθετεί το έργο του συστηματικά. Όταν τον επισκέφθηκα, προκειμένου να ξεκινήσω την καταγραφή του φυσικού του αρχείου, θεώρησα σκόπιμο, πριν την έναρξη της πρώτης αυτής προσέγγισης υλικού, να θέσω στον ποιητή την ερώτηση: «Για ποιο λόγο αποφάσισε να διατηρήσει το αρχείο του». Η απάντησή του υπήρξε άμεση και σαφής: «Μου το είπαν οι παλαιότεροι ποιητές. 'Ό,τι γράφεται για σένα να το βάζεις σε ένα κλασέρ, γιατί αφ'ενός θα χρειαστούν σε σένα συναισθηματικά και πρακτικά, αλλά θα χρειαστούν και σε άλλους.' Ό,τι υπάρχει στο αρχείο είναι πολύτιμο για τη Λογοτεχνία, όχι για μένα» συνέχισε. Η απάντηση αυτή φαίνεται να αιτιολογεί και το γεγονός πως το αρχείο του Γ. Μαρκόπουλου, όπως και ο ίδιος, είναι ανοιχτό στην ερευνητική κοινότητα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό του Θεοδόση Πυλαρινού, Καθηγητή στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ο οποίος άντλησε από το αρχείο του ποιητή το απαραίτητο υλικό, για την έκδοση του βιβλίου «Ο Γιώργος Μαρκόπουλος σε χρόνο ανύποπτο».

Δεν πρόκειται, ωστόσο, για μια απλή συγκέντρωση υλικού βασισμένη στην τύχη, όπως τον είχε προτρέψει ο Τ. Λειβαδίτης: «Συγκέντρωνε ό,τι πέφτει στα χέρια σου και ό,τι σου λένε άλλοι πως βρήκανε για 'σένα», αλλά για μια προσπάθεια συνειδητή, η οποία φαίνεται να ανταποκρίνεται περισσότερο στην συμβουλή του Δ. Παπαδίτσα: «Γεώργιε, αυτά θα αποτελέσουν γεγονός για τη λογοτεχνία μας». Ο Γ. Μαρκόπουλος συγκέντρωνε αναγγελίες έκδοσης, συνεντεύξεις, αναφορές στο όνομά του, κριτικές, μεταφράσεις, αλληλογραφία, προγράμματα εκδηλώσεων στις οποίες συμμετείχε και πολλά άλλα ήδη από το 1968, οπότε και δημοσιεύει την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο *Εβδομη Συμφωνία*. Κάποια χρόνια αργότερα ξεκινά ο ίδιος την ταξινόμηση του αρχείου του, χωρίζοντάς το σε πέντε κατηγορίες «Τύπος», «Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα», «Φοιτητικά, Πολιτικά * Κυριότερες συνεντεύξεις», «Κριτικές για τα βιβλία μου» και «Αλληλογραφία». Αποφασίζει, μάλιστα, να διατηρήσει όχι ένα, αλλά τρία αρχεία, δηλαδή ένα πρωτότυπο και δυο αντίγραφα, ώστε να διασφαλίσει την «διάσωσή» του. Το δεύτερο το εμπιστεύεται στον αδελφό του Προκόπη, ενώ το πρώτο και το τρίτο φυλάσσονται από τον ίδιο τον Γ. Μαρκόπουλο. Τόσο το δεύτερο όσο και το τρίτο αρχείο αποτελούνται ως επί το πλείστον από φωτοαντίγραφα, δεν είναι όμως απίθανο ο μελετητής να εντοπίσει και κάποια πρωτότυπα τεκμήρια, τα οποία βρέθηκαν στην κατοχή του ποιητή περισσότερες από μία φορές πχ. αποκόμματα εφημερίδων.

Προκειμένου να καταστεί η ταξινόμηση σαφής, ο κάτωθι πίνακας ίσως μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμος:

Τύπος 1968 έως 30/3/1983	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/4/1983 μέχρι 31/12/1987	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/4/1983 μέχρι 31/12/1987	Δεύτερο φωτοαντίγραφο προσωπικού αρχείου
Τύπος από 1/1/1988 μέχρι 31/12/1993	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/1/1988 μέχρι 31/12/1993	Δεύτερο φωτοαντίγραφο προσωπικού αρχείου
Τύπος από 1/1/1994 μέχρι 31/12/1998	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/1/1999 μέχρι 31/3/2000	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/4/2000 μέχρι 31/12/2001	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/4/2000 μέχρι 31/12/2001	Δεύτερο φωτοαντίγραφο προσωπικού αρχείου
Τύπος από 1/1/2002 μέχρι 31/12/2003	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/1/2004 μέχρι 30/6/2006	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/7/2006 μέχρι 31/8/2008	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/9/2008 μέχρι 31/12/2010	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/1/2011 μέχρι 30/4/2012	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/5/2012 μέχρι 31/12/2013	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/5/2012 μέχρι 31/12/2013	Αρχείο 2 ^ο
Τύπος από 1/1/2014 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/1/2014 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 2 ^ο
Τύπος από 1/1/2014 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 3 ^ο (παιδιά)
Τύπος από 1/1/2023 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 1 ^ο
Τύπος από 1/1/2023 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 2 ^ο
Τύπος από 1/1/2023 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 3 ^ο (παιδιά)
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα (1968 – 12/[2]013)	Αρχείο 1 ^ο
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα	Αρχείο 2 ^ο
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα	Αρχείο 3 ^ο

Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα (1/2014 – [σήμερα])	Αρχείο 1°
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα	Αρχείο 2°
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα	Αρχείο 3°
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα από 1/1/2023 – [σήμερα])	Αρχείο 1°
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα	Αρχείο 2°
Μεταφράσεις ποιημάτων μου, Κείμενα με μόντο δικό μου, Κείμενα αφιερωμένα σε μένα	Αρχείο 3°
Φοιτητικά Πολιτικά * Κυριότερες συνεντεύξεις	Αρχείο 1°
Φοιτητικά Πολιτικά * Κυριότερες συνεντεύξεις	Αρχείο 2°
Κριτικές από 7/2010 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 1°
Κριτικές από 7/2010 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 2°
Κριτικές από 7/2010 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 3° (παιδιά)
Κριτικές για τα βιβλία μου μέχρι 6/[2]010	Αρχείο 1°
Κριτικές για τα βιβλία μου μέχρι 6/[2]010	Αρχείο 2°
Κριτικές για τα βιβλία μου από 1/1/2023 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 1°
Κριτικές για τα βιβλία μου από 1/1/2023 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 2°
Αλληλογραφία 1/1969 – 31/12/1982	Αρχείο 1°
Αλληλογραφία 1/1/1983 – 31/12/1993	Αρχείο 1°
Αλληλογραφία 1/1/1994 – 31/12/[2]011	Αρχείο 1°
Αλληλογραφία 1/1/2012 μέχρι [σήμερα]	Αρχείο 1°

Με μια πρώτη ερευνητική ματιά το περιεχόμενο των φακέλων φαίνεται να ανταποκρίνεται πλήρως στις σημειωμένες ετικέτες του ποιητή. Εξάιρεση αποτελούν οι φάκελοι της κατηγορίας «Τύπος». Όπως επιβεβαίωσε και ο ίδιος ο Γ. Μαρκόπουλος, οι εν λόγω φάκελοι περιέχουν αναφορές στον ίδιο, ποιήματα που αργότερα συμπεριλήφθηκαν σε ανθολογίες, κριτικά σημειώματα, προλόγους του ίδιου σε βιβλία τρίτων, συνεντεύξεις και άλλα τεκμήρια, τα οποία πιθανότατα να συναντήσει ο ερευνητής και σε μια από τις υπόλοιπες κατηγορίες. Θα μπορούσαμε, επομένως, να χαρακτηρίσουμε τους φακέλους του «Τύπου» ως τη βασική δεξαμενή άντλησης υλικού, το σημείο αναφοράς ή και το πρωταρχικό αρχείο.

Συνολικά το αρχείο αποτελείται από 44 φακέλους, το περιεχόμενο των οποίων οργανώνεται στον άξονα του χρόνου, όπως προκύπτει και από τις ετικέτες τους. Είναι, επίσης, εμφανές ότι από το 2014 και μετά η ταξινόμηση σταματά. Το αταξινομητο υλικό των τελευταίων ετών (2014 και εξής) απόκειται μέχρι σήμερα σε 6 μαύρους φακέλους, οι οποίοι δεν φέρουν κάποια ένδειξη ή ονομασία. Ωστόσο με αφορμή την ψηφιοποίηση τεκμηρίων, αλλά και την ανάδειξη του αρχείου από το ΤΕΦ, για την οποία και ο ίδιος ο ποιητής εργάζεται παράλληλα σκληρά, έχει σχεδιάσει την σταδιακή επανέναρξη της οργάνωσης υλικού.

Σε γενικές γραμμές και με βάση τα παραπάνω, η συστηματική ενασχόληση, η φροντίδα του ποιητή ως προς το αρχειακό του υλικό καθίσταται εμφανής. Αρκετές φορές έχει αναφέρει πως θέλει να αφήσει τα πράγματα οργανωμένα και να μην επιφορτίσει κανέναν με το βάρος διαχείρισής τους. Η στάση αυτή του Γ. Μαρκόπουλου απέναντι στο αρχείο του δίνει το πλεονέκτημα ελέγχου της «κληρονομιάς» του απέναντι στην κοινότητα των ερευνητών, αλλά και γενικότερα απέναντι στην ακαδημαϊκή κοινότητα ή και προς το ευρύτερο κοινό. Μπορεί να επιλέξει τα στοιχεία, τα οποία επιθυμεί να προβάλλει, ή ακόμη και να παραμερίσει όσα επιθυμεί να κρατήσει σε διακριτική απόσταση από το βλέμμα των άλλων. Και αυτό σε αντίθεση με ποιητές ή λογοτέχνες, που έφυγαν πριν ενδιαφερθούν ή προλάβουν καν να οργανώσουν τα αρχεία τους. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα προσβάσιμο αρχείο, στο οποίο βέβαια ο δημιουργός είχε, έχει και θα έχει τον απόλυτο έλεγχο. Το αποτέλεσμα για τον ερευνητή δεν αλλάζει. Αυτός καλείται να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που θέτει το υλικό και να αξιοποιήσει τα στοιχεία, όσα προσφέρονται, όπως και όσα υπαινικτικά προτείνονται. Οι επιλογές τις οποίες ο ερευνητής κάνει, οδηγούν προς την αποτύπωση και της ίδιας της δικής του μορφής, καθώς αυτή συνομιλεί με το αρχείο.

Περιγραφή βιβλιοθήκης Γ. Μαρκόπουλου

Η βιβλιοθήκη μου είναι χωρισμένη σε τμήματα και πολλές φορές σε άλλα δωμάτια, σε άλλους χώρους. Στη βιβλιοθήκη του ενός χώρου είναι η πεζογραφία κατ' αλφαβητική σειρά, χρονολογικά περιλαμβάνει βιβλία από την Επανάσταση του 1821 και μετά. Κατ' εξαίρεση η πεζογραφική βιβλιοθήκη των ξένων συγγραφέων, κυρίως μεταφρασμένη, είναι ανεξάρτητη σε άλλο χώρο. Η ελληνική και μεταφρασμένη ποίηση είναι ταξινομημένη αλφαβητικά, ξεκινά από τον Όμηρο και πυκνώνει από το 1821 έως και σήμερα, περιλαμβάνει συλλογές και ανθολογίες δημοτικών τραγουδιών, μάλλον όλες όσες έχουν δημοσιευτεί.

Η βιβλιοθήκη αρχαίων συγγραφέων χωρίζεται σε τμήμα θεατρικών συγγραφέων και έργων, δοκιμίων για τη λογοτεχνία – ελληνικά και ξένα μαζί – καθώς βιβλίων σχετικών με την αρχαιότητα. Υπάρχουν, επιπλέον, τα τμήματα ιστορίας – από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα – παγκόσμιας ιστορίας, πυκνώνει από την μικρασιατική καταστροφή έως και σήμερα (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, Εμφύλιος, Δικτατορία 1967), ψυχολογίας, από τον Freud μέχρι τους σύγχρονους όπως πχ ο Laing, καθώς και θρησκευτικών κειμένων, στην πλειοψηφία τους χριστιανικών «καθώς λάτρης της χριστιανικής λογοτεχνίας, ενώ η σχέση με τη θρησκεία είναι καθαρά τυπική».

Το κομμάτι της βιβλιοθήκης μου, το οποίο είναι αφιερωμένο στις τέχνες περιλαμβάνει λευκώματα ζωγράφων, δοκίμια λογοτεχνικών περιοδικών και πολιτικών σε ένα τμήμα. Υπάρχουν, επίσης, βιβλία ποικίλων ειδών πχ. σχετικών με το ποδόσφαιρο, ευθυμογραφήματα, η σειρά Στοχασμοί των εκδόσεων *Στιγμή* καθώς και άλλες σειρές που περιέχουν μικρά αποσπάσματα από σοφά λόγια αρχαίων και νεότερων ανθρώπων, λεξικά, συντακτικά, βιογραφίες, λευκώματα ηθοποιών, απομνημονεύματα λαϊκών λογοτεχνών, όπως η αυτοβιογραφία Ε. Σπαθάρη, Μ. Βαμβακάρη, Β. Τσιτσάνη, Ρ. Εσκενάζυ, Γ. Μουφλουζέλη κ.α. καθώς και έργα καραγκιοζοπαιχτών, τα οποία χρησιμοποιούσα μικρός στη Μεσσήνη όταν έπαιζα με τον αδελφό μου και τα δυο μου ξαδέλφια, Αναστάσιο και Ευγενία Δρακοπούλου.

Απομαγνητοφώνηση και επιμέλεια: Πολυζωίδου Θεόπη